

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT
DHE SPORTIT
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

**PROGRAMI I ZHVILLIMIT PROFESIONAL PËR EFEKT MARRJEN E
SHKALLËVE TË KUALIFIKIMIT TË MËSUESVE TË LËNDËS “QYTETARIA”
2014**

1) HYRJE

Programi i zhvillimit profesional për efekt marrjen e shkallëve të kualifikimit të mësuesve të lëndës “Qytetaria” është hartuar nga grupi i punës, i ngritur nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit – IZHA, për t’u ardhur në ndihmë të gjitha Drejtorive Arsimore Rajonale dhe Zyrave të Arsimit të rretheve, si dhe të gjithë mësuesve të kësaj ende për t’u përgatitur për testimin për marrjen e shkallëve të kualifikimit.

Programi është zhvilluar duke iu përgjigjur kërkesave që MAS-i ka vendosur për mësuesit që kualifikohen. Fushat kryesore në të cilat testohen njohuritë dhe aftësitë e mësuesve janë:

- dokumentet zyrtare¹ të cilat kanë të bëjnë me veprimtarinë mësimore – edukative të mësuesve;
- programi i lëndës;
- aspekte të pedagogjisë dhe metodologjisë në mësimdhënies në përgjithësi, si dhe të lëndës “Qytetaria”, klasa 10-11, në veçanti;
- etika e komunikimit;
- drejtshkrimi i gjuhës shqipe standarde ;
- përmbajtja e lëndës “Qytetaria” sipas programit të lëndës Qytetaria klasa 10-11.

2) QËLLIMI I PROGRAMIT

Programi i zhvillimit profesional të lëndës “Qytetaria” është hartuar për efekt marrjes së shkallëve të kualifikimit të mësuesve dhe për të mbështetur dhe për të nxitur zhvillimin profesional të tyre. Programi ka si qëllim:

- *Së pari*, si një program orientues, t’i vijë në ndihmë Drejtorive Arsimore Rajonale dhe Zyrave të Arsimit të rretheve, si dhe të gjithë mësuesve të lëndës së Qytetarisë të arsimit parauniversitar *për të realizuar veprimtaritë kualifikuese dhe trajnuese në bazë rrethi*. Në këtë aspekt programi mund të plotësohet nga DAR/ZA-të përkatëse, sipas kushteve dhe mundësive konkrete.
- *Së dyti*, si një program i detyruar, t’i vijë në ndihmë për mësuesit që synon të marrë pjesë në testimin kombëtar për marrjen e shkallës së kualifikimit.

¹ Është fjala për të gjitha dokumentet ligjore, urdhëresat dhe udhëzimet e MAS që zbatohen në shkollë duke u përqendruar në ato të viteve të fundit.

Në plan afatgjatë, programi synon:

- Rritjen e përgjegjshmërisë së mësuesve për njohjen dhe zbatimin e legjislacionit arsimor e në mënyrë të veçantë të risive më të fundit të reformës arsimore.
- Rritjen e aftësive dhe kompetencave profesionale të kuadrit mësimdhënës, për të ndikuar drejtpërdrejtë në rritjen e efektivitetit të procesit mësimor, drejt një mësimdhënieje të suksesshme.
- Rritjen e përgjegjshmërisë së mësuesve për domosdoshmërinë e njohjes së koncepteve bazë dhe ligjësive shkencore të lëndës, si dhe të zbatimit të tyre në praktikë, në përputhje me specifikat e moshës së nxënësve dhe të klasës ku japin mësim.
- Rritjen e përgjegjshmërisë së mësuesve për njohjen dhe zbatimin e rregullave të etikës dhe komunikimit në punën e tyre në shkollë.
- Rritjen e aftësive të mësuesve në drejtim të zbatimit me saktësi të rregullave drejtshkrimore të shqipes.
- Realizimin në praktikë nëpërmjet demonstrimit konkret të aftësive të fituara, e në mënyrë të veçantë nëpërmjet vlerësimit të arritjeve përmes testimit.

3) PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Programi i zhvillimit profesional për efekt marrjen e shkallëve të kualifikimit të mësuesve të ekonomisë është strukturuar sipas fushave kryesore të përmendura më sipër të zhvillimit profesional, për të cilat testohen mësuesit. Për secilën fushë janë renditur njohuritë dhe aftësitë bazë që duhet të zotërojë mësuesi i lëndës së Qytetarisë që të përmbushë me sukses rubrikat e testimit.

Programi është ndërtuar duke patur si pikënisje standardet bazë të përgjithshme të mësuesit, si dhe në standardet e mësuesit të lëndës së Qytetarisë. Përshkallëzimi i kompetencave profesionale që lidhet me secilën fushë të testimit do ta ndihmojnë mësuesin që të identifikojë nevojat e tij, si dhe çështjet në të cilat duhet të thellohet më shumë.

Për të qenë lehtësisht i përdorshëm, programi është paraqitur sipas një formati të caktuar. Sipas këtij formati, për secilën fushë prezantohen kompetencat që mësuesit duhet të zotërojnë në fushën e njohurive dhe aftësive, si dhe literatura përkatëse rekomanduese që u vjen në ndihmë për zotërimin e këtyre kompetencave.

PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Fusha: Dokumentet zyrtare

Rezultati

Mësuesi do të jetë i aftë:

- të përshkruajë dokumentacionin shkollor të

Literatura

- Ligji Nr. 69/2012 për Sistemin Arsimor

<p>nevojshëm për mbarëvajtjen e procesit mësimor-edukativ në të gjitha hallkat e tij;</p> <ul style="list-style-type: none"> • të vlerësojë risitë e dokumentacionit që po shqyrton; • të realizojë kuptimin, zbërthimin dhe përgjegjshmërinë në zbatimin e kërkesave të dokumentacionit shkollor; • të realizojë kuptimin, zbërthimin dhe përgjegjshmërinë në zbatimin e kërkesave të dokumentacionit lëndor. 	<p>Parauniversitar në Republikën e Shqipërisë.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Urdhri për miratimin e Dispozitave Normative për arsimin parauniversitar (DN), Nr 343, datë 19.08.2013. • Kodi Etik 2013 • Udhëzimi Nr. 49, dt. 27.12.2006 i MASH "Për hartimin e objektivave të arritjeve të nxënësve". • Udhëzimi Nr.38 , dt.09.10.2007 i MASH "Për zhvillimin e orëve të lira në shkollë". • Udhëzimi Nr. 35, dt.09.10.2007 i MASH "Për lirinë e mësuesit për orët mësimore të parashikuara në programin lëndor" • Udhëzimi Nr. 37, dt.09.10.2007 i MASH "Për paraqitjen e personelit të shkollës në mjediset shkollore" • Udhëzim Nr. 16, dt. 24.07.2012 për vitin shkollor 2012-2013 në Sistemin Arsimitor Parauniversitar. • Udhëzimi Nr. 21, datë 23.07.2010 "Për normat e punës mësimore edukative dhe numrin e nxënësve për klasë në institucionet e Arsimit Parauniversitar". • Udhëzimi i Altertekstit 2010-2011 dhe Paketa informuese "Altertekst 2012" • Rregullore për procesin e maturës shtetërore 2013 në Republikën e Shqipërisë, dt. 07.01.2013 • Rregulloren Nr 4998, datë 27.07.2010 për vlerësimin e nxënësit në gjimnaz • "Kualifikimi i mësuesve" – Teste 2008, 2009, 2010", IKT • Kuadri normativ dhe rregullues i veprimtarisë së institucioneve arsimore pasqyruar në Udhëzimin Nr. 46 ,date 23 .08.2013, "Për vitin shkollor 2013 - 2014 në Sistemin Arsimitor Prauniversitar"
<p>Fusha: Programet lëndore</p>	
<p>Rezultati Mësuesi do të jetë i aftë:</p>	<p>Literatura</p>
<ul style="list-style-type: none"> • të përcaktojë çfarë mësuesit duhet të dinë dhe të jenë të aftë të bëjnë për nxënësit; • të analizojë karakterin konkret dhe të qartë të përmbajtjes së kurrikulës; 	<ul style="list-style-type: none"> • Programi i lëndës Qytetari • Standardet e nxënies për gjimnazin - IKT, 2009. • Udhëzues për kurrikulën e gjimnazit - IZHA

<ul style="list-style-type: none"> të vlerësojë zbatimin cilësor të programit: kërkesat ndaj mësuesit si zbatues i programit lëndor; të vërë në duke te rishikimi i programit lëndor: kërkesat ndaj mësuesit si nismëtar i ndryshimit ose përmirësimit të programit lëndor. <p><u>-Mësuesi thëllon të kuptuarit rreth:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> lidhjeve mes njohurive të lëndës që jep mësim me njohuritë e disiplinave të tjera që zhvillohen në shkollë; vlerësimit të perspektivave të ndryshme që shfaqin nxënësit gjatë mësimit. 	2010.
--	-------

Fusha : Aspekte të pedagogjisë dhe metodologjisë në mësimdhënie-nxënie

Rezultati Mësuesi do të jetë i aftë:	Literatura
<ul style="list-style-type: none"> të zhvillojë mësimdhënie në përshtatje me synimet dhe objektivat konkrete të lëndës që jep; të zhvillojë koncepte dhe metoda që e bëjnë nxënësin të aftë për të zbatuar njohuritë e reja; të jetë i hapur për bashkëpunim dhe vlerësim të punës që bën; të dallojë pyetjet e hapura dhe të mbyllura, të strukturuar dhe gjysmë të strukturuar. <p><u>-Mësuesi thëllon të kuptuarit rreth:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> hartimit të objektivave të arritjes; teknikave të të pyeturit; përgatitjes së ditarit; nxënësit e vështirë dhe punës së diferencuar; mësimdhënies alternative, nëpërmjet mësimeve të organizuara mirë për çdo sekuençë, duke përdorur strategjitë e përshtatshme, metodat zhvilluese, teknologjitë e të nxënit, si dhe duke kombinuar punën individuale me punën në grup; zotërimit të kërkesave për vlerësimin e arritjeve të nxënësve, duke përdorur teknikat dhe instrumentet e diagnostikimit dhe të vlerësimit, si dhe u siguron nxënësve dhe prindërve informacionet e nevojshme në kohën e duhur. 	<ul style="list-style-type: none"> Literaturë që ka në fokus metodat e mësimdhënies ndërvepruese, me në qendër nxënësin. Udhëzues dhe materiale mbështetëse që orientojnë për hartimin e objektivave të orës së mësimit, përgatitjen e ditarit të mësuesit, organizimin e orës së mësimit.

Fusha: Aspekte të etikës dhe komunikimit			
Rezultati Mësuesi do të jetë i aftë:		Literatura	
<ul style="list-style-type: none"> të njohë rregullat e etikës dhe sjelljes që duhen respektuar në marrëdhënie me drejtuesit e institucionit arsimor, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin; të sillet në përputhje me rregullat e etikës dhe të sjelljes në marrëdhënie me drejtuesit, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin gjatë punës së tij brenda dhe jashtë institucionit arsimor. 		<ul style="list-style-type: none"> Kodi i Etikës së Mësuesve në Arsimin Parauniversitar Publik dhe Privat, i datës 12.11.2012. Literaturë dhe materiale burimore që trajtojnë çështje të etikës dhe të komunikimit. 	
Fusha: Aspekte të drejtshkrimit të gjuhës shqipe			
Rezultati Mësuesi do të jetë i aftë:		Literatura	
<ul style="list-style-type: none"> të njohë rregullat e drejtshkrimit të standardit të gjuhës shqipe; të zbatojë rregullat e drejtshkrimit gjatë veprimtarive në institucionin arsimor. 		<ul style="list-style-type: none"> Literaturë dhe udhëzues metodikë për përdorimin e rregullave të drejtshkrimit të gjuhës shqipe. 	
Fusha : Përmbajtja shkencore e lëndës			
Nr.	Linja	Objektivat	Literatura
1	Ligji dhe nenet	Nxënësi të jetë i aftë: <ul style="list-style-type: none"> të shpjegojë qëllimin e ligjit; të analizojë funksionet e ligjit në shoqëri; të identifikojë pasojat e veprimit apo mosveprimit të ligjit në shoqëri; të identifikojë vlerat që qëndrojnë në themel të ligjeve; të shpjegojë domosdoshmërinë e llojeve të ndryshme të ligjit në shoqëri; të evidentojë dhe analizojë faktorët që ndikojnë në qëndrimin e tij ndaj zbatimit të ligjit. 	Tekste për mësuesin dhe nxënësin, literaturë shkencore dhe burimore për përmbajtjen e lëndës.
2	Kushtetuta e Shqipërisë dhe të drejtat e njeriut	Nxënësi të jetë i aftë: <ul style="list-style-type: none"> të përshkruajë parimet kryesore të mishëruara në kushtetutën shqiptare; të argumentojë rëndësinë e mbështetjes në parimet e kushtetutës për hartimin dhe zbatimin e ligjeve; 	

		<ul style="list-style-type: none"> - të argumentojë domosdoshmërinë dhe rëndësinë e përmirësimit të kushtetutës në përputhje me dinamizmin dhe veçoritë e jetës ekonomike, sociale e politike të shoqërisë. 	
3	Familja	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përshkruajë evolucionin historik të familjes; - të përshkruajë funksionet kryesore të familjes; - të dallojë lidhjet që ekzistojnë ndërmjet zhvillimit demografik dhe plakjes së popullsisë; - të përshkruajë disa nga problemet e familjes së sotme. 	
4	Shkolla	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të argumentojë rëndësinë e mbrojtjes me ligj të së drejtës për arsimim; - të përshkruajë ndryshimet e shkollës në vite; - të përshkruajë mundësitë që ofron arsimimi në shkollë; - të dallojë rolin e shkollës dhe të mësuesve; - të tregojë disa nga problemet me të cilat përballet arsimi dhe shkolla jonë sot. 	
5	Fëmijëria	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të japë përcaktimin ligjor të termit <i>fëmijë</i>; - të përshkruajë përgjegjësinë civile dhe penale të fëmijëve sipas ligjit shqiptar; - të përshkruajë ligjet shqiptare që kanë të bëjnë me mbrojtjen dhe kujdesin për fëmijët. 	
6	Rritja e fëmijës, ndryshimet	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përshkruajë disa nga ndryshimet fizike dhe psikologjike që pëson para adoleshencës (10-14 vjeç); - të rendisë disa nga problemet me të cilat përballet në jetën e përditshme me bashkëmoshatarët dhe të rriturit; - të dallojë disa nga arsytet pse të rriturit dhe fëmijët kanë pikëpamje të ndryshme. 	
7	Puna	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të japë një përcaktim të termave <i>punë</i> dhe <i>punoj</i>; - të rendisë lloje të ndryshme punësh; - të rendisë të drejtat dhe detyrimet e punëtorëve sipas legjislacionit shqiptar për punën; - të rendisë disa nga hapat e domosdoshëm për të kërkuar punë; - të përshkruajë tablonë e disa prej ndryshimeve kryesore që ka pësuar bota e punës në shoqërinë shqiptare dhe pasojat e tyre për botën e punës në Shqipëri; - të përshkruajë disa nga tiparet kryesore të botës së punës në Europë dhe kërkesat që shtron ajo për të rinjtë shqiptarë, që dëshirojnë të jetojnë 	

		<p>në të;</p> <ul style="list-style-type: none"> - të parashikojë pasoja në aspekte të ndryshme të jetës së fëmijës, qëndrime ose praktika të caktuara, që lidhen me punën e fëmijëve në familje ose në shoqëri. 	
8	Mjedisi	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të dallojë rreziqet me të cilat përballet sot planeti ynë; - të rendisë disa prej angazhimeve ndërkombëtare për mbrojtjen e mjedisit; - të rendisë pasojat që ka prishja e ekuilibrave ekologjikë për planetin dhe jetën e njeriut dhe të parashikojë disa nga pasojat që kanë për brezat e ardhshëm zgjedhjet që bëjnë individët, grupet ose shteti; - të përshkruajë detyrimet ligjore të shtetit shqiptar për mbrojtjen e mjedisit; - të përkufizojë termin <i>zhvillim i qëndrueshëm</i>; - të përshkruajë me fjalët e tij përmbajtjen e ligjeve kryesore për mbrojtjen e mjedisit dhe të zhvillimit të qëndrueshëm. 	
9	Shëndeti	<ul style="list-style-type: none"> - të japë një përkufizim për shëndetin; - të rendisë rreziqet kryesore që kërcënojnë shëndetin; - të shpjegojë rëndësinë e informacionit dhe të parandalimit për mbrojtjen e shëndetit; - të përshkruajë dëmet që shkaktojnë disa prej armiqve të shëndetit, si: droga, alkooli, duhani etj; - të argumentojë, bazuar në ligjin shqiptar, rëndësinë e luftës kundër këtyre armiqve të shëndetit. 	
10	Ushqimi	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përshkruajë ç' do të thotë të ushqehesh; - të përdorë, duke u mbështetur edhe në njohuritë e marra nga lëndët e tjera (Biologji, Kimi) konceptet kryesore fiziologjike, që lidhen me të ushqyerit, për përshkrimin ose argumentimin e qëndrimeve të ndryshme qytetare; - të rendisë disa nga ushqimet më të shëndetshme mbi bazën e kriterëve shkencore; - të shpjegojë rëndësinë e të ushqyerit në mënyrë të baraspeshuar; - të përshkruajë disa nga sëmundjet që lidhen me qëndrimin ndaj të ushqyerit; - të dallojë ushqimet natyrore e të shëndetshme nga ato të ndryshuara; - të përdorë ligjin shqiptar që mbron të drejtat e individit në fushën e ushqimit, për të mbrojtur 	

		veten dhe të tjerët nga ushqimet e ndryshuara.	
11	Konsumatori	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përcaktojë përmbajtjen e konceptit konsumator dhe të përshkruajë të drejtat dhe detyrimet e konsumatorit; - të përshkruajë disa nga faktorët që ndikojnë në sjelljet e konsumatorit; - të përshkruajë dhe të analizojë elementet kryesore të kontratës së shitblerjes; - të shpjegojë elementet dhe rëndësinë e garancisë për respektimin e të drejtave dhe të detyrimeve të konsumatorit; - të përshkruajë funksionet e reklamës dhe të analizojë raste të keqpërdorimit të saj, si shkelje të interesave dhe të të drejtave të konsumatorit. 	
12	Siguria rrugore	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të dallojë sinjalet kryesore rrugore që rregullojnë qarkullimin e këmbësorëve, të biçikletave, të motoçikletave dhe të automjeteve; - të marrë vendim për lëvizjen e tij në rrugë në përputhje me rregullat e qarkullimit rrugor. 	
13	Informimi	<p>Nxënësi të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përcaktojë konceptin <i>informacion</i>; - të përshkruajë mjetet kryesore tradicionale dhe të reja të informacionit; - të rendisë mundësitë dhe kufizimet e informacionit; - të vlerësojë ligjin shqiptar të medias. 	